

ریزی استان، جریان سازی وریل گذاری در مجلس، دولت و کار گروه ملی زیارت است.

مسئله بعدی وجود افرادی است که بتوانند این برنامه منطبق بر آن سند را تدوین کنند که ۷۰ درصد این سند را یکدک بکشد. بعد مدیران و مسئولان و همیاری و همکاری عوامل نامرئی! است. و بعد تعمیم و تحقق لوازم اجرایی اعم از بودجه، بستر اجرا و... است. اگر این ها اجرا نشد تازه می توانیم بگویم که اول میدان اجرا هستیم.

پیشنهاد این هست که در حوزه های تخصصی با حضور نخبگان دینی و در عرصه های تخصصی غیر رسانه ای با حضور مدیران و نخبگان دینی جامع الابعاد نقد شود و جایی که نقدها در تعارض است باید نخبگان اجماع کنند.

بحرینی: پاسخ بنده به سوال شما منفی است چرا که باید کار را به مراجع مختلف تصمیم گیری ارائه می کردند. توقعی که داشتیم این نبود که در کوتاه مدت یا میان مدت یک الگوی کاملاً صریح و متفق علیه عرضه شود اما توقع داشتیم گفتمان ایجاد کنند. اگر در یک سال و نیم گذشته بعضی از کارهای رسانه ای که در مشهد انجام شد انجام نمی شد مثلاً بعضی از خطبه های خاص نماز جمعه مشهد نمی بود گفتمان اکنون را نداشتیم. الگوی صحیح، الگوی تلفیقی است. این الگوی تلفیقی که دقیق تر از الگوی مورد قبول (آقای مهدب) است، اما در بازسازی بافت فرسوده اطراف حرم حتی الگوی دوم هم مورد توجه نیست. یعنی این که در صحنه عمل اتفاق نظری نیست و اگر این گفتمان را در مشهد، استان و در سطح کشور توسعه پیدا نکند، تمامی زحمات، مانند بسیاری از تحقیقات که آرش می شود بی فایده خواهد شد، به هر حال باید یک فشار بیرونی رسانه ای ایجاد شود والا پشتوانه ای ندارد.

ارشدی: این کار باید با ادبیاتی تحت عنوان اقتصاد زیارت تولید و نقد شود. بین اقتصاد زیارت و اقتصاد گردشگر تفاوت وجود دارد. در حال حاضر به اقتصاد زیارت بیشتر نگاه گردشگری وجود دارد. حتی اقتصاد زائر خیلی نزدیک به اقتصاد گردشگری بوده ولی اقتصاد زیارت، مفهوم دیگری دارد یعنی تمام عناصر اطراف این قضیه باید با محوریت زیارت شکل گیرد. اما در بحث اجرا چیزی که به نظر می رسد قابلیت دارد سند اجرا شود، فضا و بافت فرسوده اطراف حرم اولین جایی است که می تواند مبنای اجرا قرار بگیرد. شکل اطراف حرم باید بر اساس سند مطالعات ایجاد شود. در بافت فرسوده اطراف حرم هنوز متغیرهای برون زایی ایجاد نشده

کاموسیان: ما مشاهد را به عنوان یک شهر قرنطینه ای صرفاً زیارتی به معنای خاص نمی دانیم، شهری است ۳ میلیون جمعیت الزامات زندگی در عرصه فضای مدرن امروزی لازم هست. شهر، شهر زیارتی است اما منظور ما از شهر زیارتی یک شهر دینی با محوریت زیارت حضرت رضا (ع) است که تعارضات فرهنگی یا توسعه ای نسبت به مفهوم زیارت و مفاهیم ارزشی نداشته باشد

می تواند راهبردهای جدیدی را در ارائه این الگوی پیشرفت محقق یا تعمیق کند. ما باید از حد جمع آوری اطلاعات صرف و ایجاد هماهنگی بین نمودارهای فرصت ها، تهدیدها بیرون بیاوریم. در مقام اجرا بر اساس ماده ۱۲ قانون پنجم برنامه توسعه باید این مطالعات مبنای ردیف های اعتباری بودجه و یا ایجاد ساختار باشد، اما مطالعات تصویب نشده است یعنی در نهایت حتی در تعامل با خود حوزه کارفرمای استانداری، به عنوان سند بالادستی بالاتر از سایر سندهای استان قرار داده نشده است.

ساز و کار بازار و این که چه بازارهایی باید داشته باشیم، هم موضوع بسیار مهمی است. حوزه اصناف باید با کارکردهای خدماتی و زیارتی هدفمند شود. این که مردم به هر دلیلی به دنبال کارکرد خدماتی مشهد هستند را هیچگاه نمی توانیم در تعارض با خودمان ببینیم. موضوع سوغات همیشه در کنار زیارت بوده و هست. یعنی ایجاد یک نگاه تعصبی به موضوع زیارت، خطری است که باید به آن توجه شود.

بحرینی: نیاز بسیار بسیار جدی داریم به یک نقشه نهایی که وضعیت مطلوب را به ما نشان دهد. شاید ارائه نکردن آن نقشه نهایی و مطلوب از سوی مدیران تعمدی بوده! در صورت تهیه این نقشه گفتمانی خوبی حول آن شکل می گیرد. یعنی عوارض فرهنگی یک نقشه ارائه شده بر

روی میز، به خوبی قابل مشاهده است تا بحث های آینده را بتوان عملیاتی تر کرد. **مهدب:** ما آماده ایم اما به شرطی که لوازمش فراهم باشد. ما وقتی گفت و گو می کنیم با مشاور طاش می گوید مثلاً ۳۰۰ جلد مطالعه من را تا نخوانید نمی توانید اظهار نظر کنید. گفتیم بسم الله... این ۳۰۰ جلد را به ما بدهید. ندادند! بنابر این لوازمش باید ایجاد شود آن که دارد اجرا می کند باید نقشه ی را در اختیار قرار دهد. به نظر من مسئله یک مقداری پیچیده تر از این حرف ها است. یکی از مشکلات اساسی این است که در استان اصفهان و میدان امام و آن ساختمانی که یونسکو آمد دستور تخریب دوطبقه اش را داد. ببینید یک میدانی مثل میدان امام در شهری مثل اصفهان حتی دغدغه های بین المللی دارد و نمی گذارد سیما یا جلوه های موجود در آن مخدوش شود. اما مأموریت توسعه اطراف حرم که نگرینی است بر تارک نظام اسلامی و باید همان هارمونی که فرمودید، داشته باشد تا مقدمات معنویت تشریف افرام کند و آن گسست رخ ندهد، تراز صفر اقتصادی ابلاغ می شود.

حالا آن مشاور هم، اگر مشاور باشد که این دغدغه ها را نداشته باشد و مشاور باشد که توسعه را توسعه می داند نه پیشرفت اسلامی و ایرانی و توسعه را با همان زیر ساخت های توسعه ای که در کشورهای توسعه یافته به اصطلاح رخ می دهد معنا کند، طبیعتاً زیر ساخت های توسعه ای اطراف این حرم آن شکلی می شود که شده است می شود برج و هتل و ساختمان های بزرگ تجاری.

برادران: حوزه بافت حرم ساختار جدا از مجموعه مدیریت شهری بوده و مسکن و شهرسازی، آستان قدس رضوی و... توأمان دنبال می کند. پیشنهاد این که پایلوت در حوزه بافت اطراف حرم باشد بسیار درست است. هنوز برای کارکرد اقامتی در بافت حرم اصرار داریم و بهترین جای هتل سازی نزدیک حرم است.

چهار یا پنج سال قبل، به طور خاص از شورای انقلاب فرهنگی چه مجموعه تهران و چه مجموعه شورا دبیرخانه پیوست که در قم مستقر است درخواست شد که موضوع پایلوت حرم مقدم شود. بهتر بود شورای انقلاب فرهنگی در این حوزه ورود پیدا می کرد. احساس می شود این فضا با جدیتی که در شورای شهر جدید با نگاه های ارزشی و معنوی سراغ داریم موانع آن برطرف شود.

ارشدی: در مورد پایلوت اطراف حرم نباید نگاه کاسب کارانه در مجموعه مدیریتی باشد. باید هزینه کنیم. آستان قدس هم به عنوان متولی حرم در اقتصاد فرهنگی ورود کند.